HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

והזה לאחריו. ואף שם היו כלים הצריכין הזאה: **הזאתו פסולה.** דבעינן כוונה לטהרה כדכתיב (במדבר יט) והזה הטהור על הטמא שיהא מתכוין לו: **על הצדדין שבפניו.** לצדדין שיש ממנו ולהלן ולא לצדדין שישנו ממנו ולאחור. והכי נמי העומדין בצדדין של כהן הימנו ולהלן בכלל ברכה הן דכלפיו דמי אבל של אחר הימנו אע"פ שאינן אחריהן ממש כלאחריו דמי: **וכפתחו.** וכשהתחיל. ובעזרא כתיב: **עמדו.** שתקו: **שלא נטל ידיו.** לפני עלותו לדוכן: **במה הארכם ימים.** איזה זכות בידך שהארכת ימים: **קפנדריא.** לקצר דרכו דרך בהכ"נ ליכנס בפתח זה ולצאת בזה. ולשון קפנדריא מפרש בברכות (דף סב:) אלמקיפנא אדרי איעול בהא עד שאני מקיף סביב השורות הללו אכנס בזה ואקצר דרכי ודרי שורות בתים: **ולא פסעתי על ראשי עם קודש.** שהיו יושבים התלמידים בבית המדרש על גבי קרקע והמהלך ביניהם כשהן יושבין וכנסם ליושב במקומו מרחיב פסיעותיו בעל כרחו והוא לשון מפסע (א) ונראה כמפסע על ראשיהם לפיכך צריך להקדים או יושב לו מבחוץ: **ולא נשאתי כפי לברך.** שכהן היה: **בלא ברכה.** ברכה דמפרש ואזיל מאי מברך: **וכי עקר ברעיה.** בעבודה למיסק והוא מחזיר פניו כלפי תיבה מאי אמר: **וכי מהדר אפיה מציבורא.** כשגומר ברכותיו מחזיר פניו לצד התיבה עד שיגמור שליח צבור המברך את עמו ישראל בשלום:

והזה לאחריו לאחריו והזה לפניו הזאתו פסולה לפניו והזה על צדדין שבפניו הזאתו כשרה אמר רבא בר רב הונא [2]**כיון שנפתח ספר תורה אסור לספר אפילו בדבר הלכה שנאמר** [1]**ובפתחו עמדו כל העם ואין עמידה אלא שתיקה שנא'** [2]**והוחלתי כי לא ידברו כי עמדו לא ענו עוד ר' זירא אמר רב חסדא מהכא** [3]**ואזני כל העם אל ספר התורה ואמר ר' יהושע בן לוי** [4]**כל כהן שלא נטל ידיו לא ישא את כפיו שנאמר** [4]**שאו ידיכם קדש וברכו את ה'** (ו) **שאלו תלמידיו את ר' אלעזר בן שמוע במה הארכת ימים אמר להן מימי לא עשיתי בית הכנסת קפנדריא ולא פסעתי על ראשי עם קודש ולא נשאתי כפי בלא ברכה מאי מברך אמר רבי זירא אמר רב חסדא** [5]**אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה כי עקר כרעיה מאי אמר** [6]**יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל לא יהא בה מכשול ועון וכי מהדר אפיה מציבורא מאי אמר אדבריה רב חסדא לרב עוקבא ודרש** [7]**רבונו של עולם עשינו מה שגזרת עלינו עשה עמנו מה**

דקיימא לן כוותיה וכמדומה דהכי פסק רבינו חננאל דבכל דוכתא קי"ל כר' יהושע בן לוי ומקשה מפ' כל גגות (עירובין דף לב.) דיתיב ר' זירא ורבה בר רב חנן ויתיב אביי גבייהו ויתבי וקאמרי שמע מינה מתני' דיורי גדולה בקטנה ואין דיורי קטנה בגדולה וכו' עד לבור בגדולה ושליח לבור בקטנה יוצאין ידי חובתן לבור בקטנה וש"ל בגדולה אין יוצאין ידי חובתן תשעה בגדולה וא' בקטנה מלטרפין תשעה בקטנה וא' בגדולה אין מלטרפין וה"ה גדולה בגדולה דליכא למימר דיורי גדולה בגדולה אלמא לענין תפלה לא אמר אפילו מחיצה של ברזל אין מפסקת ונראה דלא דמי דהיכא דאיכא עשרה בגדולה ושליח לבור עמהן ואחד בגדולה כיונא בה מתוך שמוציא בני הגדולה יוצא גם זה שנאחרת כה"ג אמרינן דוקא אפילו מחיצה וכו' שהרי מוציא אפילו אחיו שבשדות כדאיתא במסכת ראש השנה (דף לה.) אבל היכא דצריך לצרופינהו ודאי לא מלטרפי וההיא דפ' אין עומדין (ברכות דף לב:) דא"ר אלעזר מיום שחרב בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהן שבשמים לא שייכא להכא דהתם אמר לגבי הא שאין תפלתן מקובלת כמו בזמן שבהמ"ק קיים מיהו לענין זה אין מפסקת אם יתברכו הצבור ע"י ברכת כהנים שעמהן בבית הכנסת או יוצא ש"ל ידי חובתן גם זה יתברך ויוצא ידי חובתו עמהן דכלפי אביו שבשמים לא תלי בהפסק מחיצה:

והזה על הצדדין שבפניו הזאתו כשרה. בירושלמי בפרק אין עומדין אמרי' הדא אמרה העומדין מן הצדדין בכלל ברכה: **כיון שנפתח ספר תורה אסור לספר אפי' בדבר הלכה.** מקשינן מפרק קמא דברכות (דף ח.) דאמר רב ששת הוה מהדר אפיה וגרים אמר אינהו בדידהו ואנן בדידן ומצינו למימר דמהדר אפיה שאני אי נמי רב ששת שאני משום דהוה מאור עינים והוה פטור מקריאה משום דהוה דבריס שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה וכיון דפטור מקריאה אפילו בשעת שמיעה היה יכול לעסוק בדבר הלכה והיינו דקאמר אנן בדידן כגון דברי הלכה (כגון) דבריס דעל פה ואינהו בדידהו דבריס שבכתב מיהו מסתברא כפירוש ר"ח דפי' התם דוקא רב ששת וכיונא בו דתורתו אומנתו אבל האידנא כרבא סבירא לן דאמר רבא כיון שנפתח ס"ת וכו' והאי דהוה מהדר אפי' י"ל דלא הויא אורחא דמילתא לאיעסוקי בדבר הלכה באנפי ליבורא בעוד שהן עסוקין בשמיעת התורה (ג):

כל כהן שלא נטל ידיו. פירש רש"י אמר לי רבי אם נטל ידיו שחרית ונטהר כהן אינו צריך ליטול ידיו כשעולה לדוכן וכמדומה שהועתק מהגהת תלמיד שהרי אין לשונו משמע כך דפירש שלא נטל ידיו לפני עלותו לדוכן משמע ממש סמוך ועוד דמייתי גמרא קרא שאו ידיכם קדש וברכו משמע תיכף לנטילת ידים ברכת כהנים דמשמע ליה השתא דבברכת כהנים משתעי קרא דהיא בנשיאות ידים ומשמע בירושלמי פ"ח דברכות דבברכה דמשתעי קרא בענין נטילת ידים סמוך לה דמייתי לה התם אברכת המזון והכי איתא שלשה תכיפות הן תיכף לסמיכה שחיטה שנאמר וסמך ושחט תיכף לנטילת ידים ברכה שנא' שאו ידיכם וברכו תיכף לגאולה תפלה שנא' יהיו לרצון אמרי פי וגו' וכתיב בתריה יענך ה' ביום צרה ובפ' כילד מברכין (ברכות מב.) משמע דהיא ברכה אחרי בברכת המזון מיהו שמעינן מינה דבענין תיכף נטילת ידים בברכה דמשתעי ביה קרא והכא מייתי לה אברכת כהנים ועוד אי מיירי הכא בשלא נטל ידיו בשחרית אמאי נקט כהן לנשיאות כפים תיפוק ליה משום דברי תורה שצריך ליטול ידיו כדאמרי' בפ"ק דברכות (דף יח:) ובפ"ב (שם יד:) אמר רבי חייא בר רב אשי זימנין סגיאין הוה קאימנן קמיה דרב לתנויי לן פירקא בסיפרא דבי רב ומקדיש וקאי ומשי ידיה ומברך ומנח תפילין והדר אמר לן ואמר נמי התם (ג) דבעי לאהדורי בתר מיא לנטי"י לק"ש מיל ומה לי ק"ש ומה לי ברכת כהנים אי משום דצריך ברכה לפניה הכא נמי צריך ברכה לפניה כדאמר לקמן להכי מסתבר דהכא בנטילת ידים תיכף לברכה מיירי ושיעור תכיפה איכא למישמע מתכיפת סמיכה לשחיטה דאמרי' בפ' כל הפסולין (זבחים לג.) כל הסמיכות שהיו שם קורא אני בהם תיכף לסמיכה שחיטה חוץ מזו שהיתה בשער נקור שאין מצורע יכול ליכנס שם אלמא כדי מהלך משער נקור עד בית המטבחים לא חשיבה תכיפה ובמסכת מדות (פ"ה מ"א) משמע דלא הוי טפי מעשרים ושתים אמה מקום דריסת רגלי ישראל ומקום דריסת רגלי הכהנים שכל אחד היו י"א אמה:

וכי מהדר אפיה מצבורא מאי אמר. סדר נשיאת כפים מפי' רבינו שלמה עוקר רגליו בעבודה ממקומו ובא לפני התיבה ומתפלל יהי רצון שתהא ברכה זו וכו' ומאריך בה עד שיאמרו אמן של הודאה מפי הצבור וקורא כהנים אם שנים הם ואם אחד אינו קורא ש"ל והוא מחזיר פניו מאליו כדאמר דאמר לעיל דאחד אינו קורא וכשכלה דבור מהקורא מברכין אשר קדשנו כו' ואחר כך מתחילין בברכה וכשכלה אמן אחרון מפי צבור הן מחזירין וכופפין קצרי אצבעותיהן אם רוצין ושליח צבור מתחיל שים שלום והכהנים יתפללו רבונו של עולם עשינו מה שגזרת וכו' ומאריכין בה עד שתכלה ברכה מפי שליח צבור עוקרין רגליהן והולכין להן: בשאלתות פרשת ויקח קרח כהן שעבד עבודת כוכבים (ד) לא ישא את כפיו דגרע מהורג את הנפש דאמרינן בפ' אין עומדין (ברכות לב:) כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו ורבינו גרשום מאור הגולה השיב בתשובותיו דנושא כפיו וקורא ראשון בתורה דכיון דחזר בתשובה חוזר לקדושתו דתנן בסוף מסכת מנחות (דף קט.) אך לא יעלו כהני הבמות אל מזבח ה' בירושלים כי אם אכלו מצות בתוך אחיהם והרי הן כבעלי מומין שחולקין ואוכלין וכשם שבעלי מומין נושאין את כפיהם וקורא ראשון בתורה ואף זה שאם לא תאמר כן ממלאת מרפה ידיהן של בעלי תשובה שיאמרו (ה) אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה וימנעו מעשות תשובה ואמר ר' יוחנן (ו) כל האומר מנשה אין לו חלק לעולם הבא מרפה ידיהן של בעלי תשובה ותנא דבי רבי ישמעאל (ז) הואיל והלך זה ונעשה כהן (ח) לאלילים אדחה אבן אחר הנופל וכו': [וע"ע תוס' מנחות קט. ד"ה לא ישמשו ותוס' תענית כו. ד"ה אי מה]:

מסורת אור השלם

1. וַיִּפָּתֵחַ עֶזְרָא הַסֹּפֵר לְעֵינֵי כָל הָעָם כִּי מֵעַל כָּל הָעָם הָיָה וּכְפִתְחוֹ עָמְדוּ כָּל הָעָם: נחמיה ח ה

2. וְהוֹחַלְתִּי כִּי לֹא יְדַבֵּרוּ כִּי עָמְדוּ לֹא עָנוּ עוֹד: איוב לב טז

3. וַיִּקְרָא בוֹ לְפָנֵי הָרְחוֹב אֲשֶׁר לְפָנֵי שַׁעַר הַמַּיִם מִן הָאוֹר עַד מַחֲצִית הַיּוֹם נֶגֶד הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַמְּבִינִים וְאָזְנֵי כָל הָעָם אֶל סֵפֶר הַתּוֹרָה: נחמיה ח ג

4. שְׂאוּ יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת יְיָ: תהלים קלד ב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולא פסעתי וכו' לשון מפסע ואזיל ונראה. נ"ב עי' פ' מלות תלויה דף קה ע"ב:

מוסף רש"י

קפנדריא. מקצר הילוכו דרך בית הכנסת (מגילה כז:). ולא פסעתי על ראשי עם קודש. כשהיו התלמידים בבית המדרש על גבי קרקע, ההולך על גבי מסיכתן ליכנס למקומו, נראה כפוסע על ראשי העם (שם). ולא נשאתי כפי. לברך בברכת כהנים, לפי שהכהנים צריכין לברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו (במצותיו וצונו) בקדושתו של אהרן (שם).

מט א מיי' פ"י מהל' פרה אדומה הל' ז:
נ ב מיי' פי"ב מהל' תפלה הל' ט סמג עשין כה טוש"ע א"ח סימן קמו סעיף ב:
נא ג מיי' פט"ו מהל' נ"כ הל' ה סמג עשין כ טוש"ע א"ח סימן קכח סעיף ו:
נב ד מיי' שם פי"ד הלכה יב סמג שם טוש"ע שם סעיף יא:
נג ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
נד ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף טו:

תוספות שאנץ

כיון דנפתח ספר תורה אסור לדבר אפי' בדברי תורה. פי' רשב"ם אבל אי מהדר אפיה לית לן בה דאמר פ"ק דברכות רב ששת מהדר אפיה וגרים. ואינו נראה לר"ת דא"כ היה ליה לתלמודא לאיתויי הא דרב ששת ולומר שמותר בזה הענין. על כן נראה לי דרב ששת ו) לא פליג דבדבר הלכה שרי:

ו) ל"ל דכ' ששת פליג וס"ל דלדבר הלכה שרי.

ו) מגילה כז:, ז) [וע"ע תוס' ברכות ח. ד"ה רב ששת], ח) [דף טו.], ד) כס"ת: כהן שהשמיד, ה) כס"ת טופ: בשמדוחק, ו) [מנהדרין קג.], ז) [קדושין כ:], ח) כס"ת: כומר,